

УДК 340.111.5:316.774

І. Сопілко,кандидат юридичних наук, доцент, директор Юридичного інституту
Національного авіаційного університету

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Інформаційна глобалізація виступає найбільш неоднозначним виявом сучасної дійсності. З одного боку чимало дослідників описують такі позитивні моменти, як формування інформаційного суспільства, дерегуляції інформаційних відносин і формування вільного інформаційного ринку [1-11]. Інша група дослідників зосереджує увагу у власних пошуках на формуванні виваженої державної інформаційної політики (ДІП), виробленні надійних механізмів її правового регулювання, розбудові системи інформаційної безпеки [12-27].

Здійснений нами герменевтичний та логіко-семантичний аналіз праць вищезазначених дослідників, а також доктринальних робіт Р.А. Калюжного М.Я. Швеця та В.С. Цимбалюка [28-32], дозволяють говорити про те, що в сучасних умовах постає нове завдання: формування на основі концептуально оновленої методології інформаційного права засад інформаційної політики. З цією метою основним завданням вироблення уніфікованого поняття «державна інформаційна політика» постає обґрунтування необхідності його вироблення.

Переходячи до розгляду цього питання, хочемо зауважити, що не всі дослідники вважають за необхідне надавати чітку його дефініцію, акцентуючи свою наукову увагу на висвітленні природи його використання [33, с. 16].

Таку думку ми не можемо підтримати, оскільки суто з правових, політологічних чи то соціологічних міркувань або ж навіть з позицій державного управління визначення поняття слугує певним орієнтиром для формуван-

ня напрямів цієї політики в практичній площині, а в теоретичній – виступає джерелом рефлексії цієї політики, визначення її сутності, динаміки онтогенезу. Стосовно ж інформаційного права, в рамках якого і має здійснюватися вироблення понятійно-категорійного апарату теорії державної інформаційної політики, то найбільш важливі поняття мають слугувати напрямом формування механізму правового регулювання, а відтак їх легітимізація виступає обов'язковим елементом їх подальшої операціоналізації [34].

Ми розуміємо складність цього завдання, адже визначити зміст і врахувати іманентні ознаки даного поняття завдання не з простих, натомість бездумно переносити та екстраполювати кліше «неможливості визначення складних та поліфункціональних понять» на всі науки вважаємо мало перспективним як із методологічної точки зору, так і з епістемологічної.

Нами неодноразово в своїх публікаціях наголошувалося на негайній потребі вироблення парадигмальних настанов розвитку науки інформаційного права, зокрема формування понятійно-категорійної системи, котра має бути покладена в основу оновленої Концепції чи Стратегії інформаційної політики [22-26]. Причому на необхідність ухвалення документа такого концептуального рівня також вказують і інші дослідники [35, с. 60].

Без чіткого визначення поняття ми не зможемо визначити зміст і предмет наукової дискусії, а відтак унеможливується ефективна практика правозастосування в інформаційній сфері.

Тому не можемо підтримати наукову позицію К.Г. Татарникової, яка критично ставиться до думок тих дослідників, які вважають за необхідне окремим законодавчим актом визначати *концепцію національної інформаційної політики*. Національна інформаційна політика як складова державної політики, на погляд дослідниці, більш багатогранне, багатоаспектне соціальне явище науки та мистецтва у практиці державного управління, що інтегрується з національною політикою безпеки України [36, с. 122].

Адже, визначаючи важливість для проведення наукового аналізу такого критерію як «національна безпека», ми не можемо погодитись з цією дослідницею у тому, що вона ототожнює політику безпеки в інформаційній сфері та державну інформаційну політику. Таким самим чином, екстраполюючи дані положення, не можу підтримати з наукової точки зору гіпотезу автора про ідентичність Концепції інформаційної політики і Стратегії національної безпеки України або Закону України «Про основи національної безпеки України». Причому таке домінування безпекової складової над усіма іншими можна спостерігати в більшості робіт представників наукової школи В.А. Ліпкана [14-18], з чим нам важко погодитись. Адже питання безпеки є важливими, але не визначальними, і політика безпеки, так само як й інформаційна політика, виступають складовими державної політики в цілому.

На цю проблему звертає увагу і Д. Дубов у своїй науковій статті, розглядаючи підходи до формування тезаурусу кібербезпеки [37], дані проблеми також розглядаються і в нашій іншій науковій статті [38].

Небажаність і хибність такої практики вже доведена часом, коли розвиток інформаційного суспільства попервах було віддано на відкуп самого інформаційного суспільства, а держава на початкових етапах перебувала в ролі стороннього глядача. До чого це призвело, можемо вже висновувати зараз: *не*

українські компанії отримали безмежний доступ до персональних даних громадян України, глобальне інформаційне суспільство створило такий рівень глобальних загроз, що деякі країни, в тому числі Україна, самотужки не можуть протидіяти масштабним кібератакам різних корпорацій або груп. Діяльність хакерської групи Анонімус вже багатьох років завдає шкоди національним інтересам різних країн, натомість в Україні на законодавчому рівні не вироблено механізму притягнення до кримінальної відповідальності осіб груп, осіб або юридичних осіб, які завдають шкоди національним інтересам, перебуваючи за кордоном і використовуючи Інтернет.

Так, наприклад, 16 листопада 2013 р. в Інтернеті з'явилась інформація про те, що хакерська група Анонімус нібито зламала сайт Міністерства доходів і зборів України і виклала в мережу 1 Гб інформації про нібито корупційні схеми та обладнання української влади [39]. Причому в новинах було відкрито написано: «Хакерська група Анонімус *повідомила про атаку* (виділено мною. – Авт.) на сервери Українського уряду, а най сайті *cyberguerilla.org* опубліковано *заяву про злам серверів* (виділено мною. – Авт.) Державної митної служби України» [40]. А на честь вшанування пам'яті свого товариша, який покінчив життя самогубством, вони на початку 2014 року зламали безпеку файлообмінника Dropbox.

Фактично певні групи дозволяють собі безконтрольно заявляти про злам тих чи інших державних серверів, причому навіть хизуються цим. Так само ми не можемо навести (принаймні, у відкритому доступі бракує такої інформації) прикладів успішної діяльності СЗР України або ж ДССЗЗІ щодо реального захисту національних інтересів у вигляді реальної демонстрації механізму невідворотності покарання за вчинене порушення інформаційного законодавства України, посягання на українські інформаційні національні інтереси. Хоча, наприклад, одним із завдань СЗР України, відповідно

до профільного закону, є: здійснення спеціальних заходів впливу, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики України в інформаційній сфері [41].

Це ж стосується і пропаганди українського стилю життя, супроводження реалізації політики держави на міжнародному рівні, формування позитивного іміджу, передусім в інформаційних, зокрема соціальних мережах. Позитивом стало утворення української соціальної мережі www.weua.info.

Представленість України в міжнародних мережах, ранкінг найбільш впливових українських компаній дають змогу говорити про значний потенціал України, необхідність кардинальної зміни ставлення керівництва держави до інформаційного розвитку, адже усе це стає можливим лише за умови наявності і дієвості механізму правового регулювання. Україна має відстоювати власні національні інтереси в будь-якій точці планети, особливо це стосується інформаційної сфери, яка на сьогодні фактично визначає ментальне ставлення до українців як до спільноти, до України як до самоідентичної та національної держави.

Глобалізація своїми швидкими темпами розвитку змусила замислитись над її не лише перевагами, а й, передусім, недоліками формування глобального плавильного котла, формування світового інформаційного уряду, а фактично створення глобальної тюрми, в якій вже чітко розписано, яка нація і яка держава посядуть те чи інше місце.

З метою унеможливлення втрати Україною інформаційного суверенітету, подолання інформаційної нерівності і формування інформаційного балансу між інтересами глобального інформаційного суспільства і його сегмента – української частини інформаційного суспільства – доцільно розробляти систему правового регулювання інформаційних правовідносин, послуговуючись чітким не тільки методологічним інструментарієм правових наук, а й передусім когнітивними, гносеологічними

та методологічними підходами для формування системи категорій та понять, що описують ці явища.

Наведене вище слугує аргументацією нашого переконання: поняття державної інформаційної політики має бути визначено на науковому рівні, опрацьовано та прийнято науковою спільнотою і законодавчо закріплено в нормативному акті – Концепції державної інформаційної політики України, а згодом і в кодифікованому акті – Інформаційному кодексі України.

Ми не належимо до когорти тих дослідників, які уникають в рамках своїх наукових публікацій цього питання, аналізують «все і вся», натомість позбавляють свої наукові розвідки питань, присвячених аналізу поняття «державна інформаційна політика».

Так, не зовсім зрозуміло, чому дане поняття не отримало свого концептуального висвітлення ані в монографії [1], ані в дисертації І.В. Арістової [43], робота якої і була присвячена безпосередньо проблемам державної інформаційної політики. Так само можемо назвати і ряд науковців, які під час дослідження різних термінологічних питань оминають проблему необхідності наукового визначення, парадигмально уконституювання та нормативного закріплення поняття «державна інформаційна політика».

Зокрема, В. М. Фурашев, розглядаючи понятійно-категорійний апарат у сфері інформаційної безпеки, оминає питання визначення поняття «державна інформаційна політика» [44].

Аналогічна позиція спостерігається і в публікації В.М. Брижка, в якій автором анонсується розгляд основ понятійно-категоріального апарату інформаційного права, не включаючи категорію «державна інформаційна політика» до власного ареалу наукового аналізу, проте зосереджуючи увагу на постулюванні наразі давно відомих істин стосовно співвідношення позитивістських та природних концепцій в праві, знову ж таки лишаючи поза увагою дискусійні питання щодо лібертарно-легістсь-

кого підходу, антропологічного підходу в праві; так само не зовсім зрозуміло: навіщо переспівувати вже відомі істини щодо співвідношення добра і справедливості, які влучно виразив у дефініції права Ульпініан: право – це мистецтво добра і справедливості тощо [45].

Стосовно пропозиції розроблення Кодексу інформаційного права, то вона взагалі слабо піддається як розумінню, так і поясненню [45, с. 16].

У рамках будови поняття державної інформаційної політики маємо виходити з постулатів відображення в ньому найбільш суттєвих ознак, які, власне, і описують його, роблячи неповторним та оригінальним. Одними із таких описових ознак виступають об'єкти, суб'єкти, цілі та засоби, принципи.

Синтезуючи теоретичні напрацювання з цієї теми [46], до основних теоретичних проблем, що стоять на шляху вироблення парадигмальної дефініції, можна віднести:

- хто виступає суб'єктом вироблення інформаційної політики;
- хто виступає реалізатором ІП;
- співвідношення інформаційної політики і політики інформаційної безпеки;
- співвідношення державної політики в цілому й інформаційної політики зокрема;
- місце та роль конкретно особи в реалізації і формуванні ІП;
- якою є структурно-функціональна модель ІП;
- що становить система ДІП.

Ключові слова: кібербезпека, кіберпростір, кібервійна, кіберполітика, кібербезпекова політика, кіберсуспільство.

Досліджено сучасні тренди кібербезпекової політики, виявлено передумови та сформульовано засади формування цієї політики в Україні.

Исследованы современные тренды политики кибербезопасности, выявлены предпосылки и сформулированы основы формирования данной политики в Украине.

In the article the modern trends of cybersecurity policy are analyzed. The basis of cybersecurity policy forming is defined.

Література

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : Монографія / І. В. Арістова. / За загальною редакцією О.М. Бандурки. – Харків : Ун-т внутрішніх справ, 2000. – 368 с.
2. Беляков К. І. Інформаційне право: аналіз термінологічно-понятійного апарату / К. І. Беляков // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 3. – С. 67–79.
3. Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : [моногр.] / К. І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2008. – 576 с.
4. Беляков К. І. Інформація в праві: теорія і практика : [моногр.] / К. І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2006. – 118 с.
5. Беляков К. І. Організаційно-правові проблеми формування державної інформаційної політики України / К. І. Беляков // Право України. – К., 2004. – № 10. – С. 16–19.
6. Беляков К. І. Управление и право в период информатизации : [моногр.] / К. І. Беляков. – К. : КВІЦ, 2001. – 308 с.
7. Беляков К. І. «Інформаційна» аксіоматика у праві: проблеми формування / К. І. Беляков // Науковий вісник Юрид. академії МВС України. – 2004. – № 3. – С. 263–268.
8. Брижко В. М. Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право : [моногр.] / В. М. Брижко, М. Я. Швець, В. С. Цимбалюк ; Акад. прав. наук України ; НДЦ прав. інформатики. – К., 2007. – 233 с.
9. Брижко В. М. Нормативно-правові та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин : [наук.-методологічний посіб.] / В. Брижко, В. Цимбалюк, М. Швець ; за ред. В. Тація, В. Тихого, М. Швеця. – К. : ПанТот, 2009. – 290 с.
10. Брижко В. М. Про сучасну інформаційну політику / В. М. Брижко // Правова інформатика. – 2009. – № 2 (22). – С. 31–43.
11. Гевлич В. Державна політика України у сфері захисту персональних даних: міжнародно-правовий аспект / В. Гевлич, В. Селіванов // Право України. – 2006. – № 1. – С. 9–15.

12. Гурковський В. І. Державне управління розбудовою інформаційного суспільства в Україні (історія, теорія, практика). Монографія. – К. : Науковий світ, 2010. – 396 с.
13. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : [Навч. посібник.] / Б. А. Кормич. – К. : Кондор, 2004. – 384 с.
14. Ліпкан В. А. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом : [монографія] / В. А. Ліпкан, В. Ю. Баскаков / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. – 344 с.
15. Ліпкан В. А. Систематизація інформаційного законодавства України : [монографія] / В. А. Ліпкан, В. А. Залізник / За заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2012. – 304 с.
16. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : [Навчальний посібник] / [В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський]. – К. : КНТ, 2006. – 280 с.
17. Ліпкан В. А. Консолідація інформаційного законодавства України : [монографія] / В. А. Ліпкан, М. І. Дімчогло / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2014. – 416 с.
18. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України : [Глосарій] / [В. А. Ліпкан, О. В. Логінов, Л. С. Харченко]. – К. : Текст, 2004. – 136 с.
19. Марущак А. І. Інформаційне право України : [підруч.] / А. І. Марущак. – К. : Дакор, 2011. – 456 с.
20. Марущак А. І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом : [курс лекцій]. – К. : КНТ, 2007. – 208 с.
21. Олійник В. О. Теоретико-методологічні засади адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки України : [монографія] / О. В. Олійник. – К. : Укр. Пріоритет, 212. – 400 с.
22. Сопілко І. М. Захист авторського права в мережі Інтернет: проблеми теорії та практики : [монографія] / І. М. Сопілко, А. В. Пономаренко. – К. : МП Леся, 2013. – 116 с.
23. Сопілко І. М. Інформаційні правовідносини за участю органів державної влади України : [монографія] / І. М. Сопілко. – К. : «МП Леся», 2013. – 212 с.
24. Сопілко І. М. Типи інформаційної ідентичності / І. М. Сопілко // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 1. – С. 44–48.
25. Сопілко І. М. Засади інформаційної аксіології в контексті формування державної інформаційної політики / І. М. Сопілко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 9. – С. 42–47.
26. Сопілко І. М. Концептуальні засади формування кібербезпекової політики України / І. М. Сопілко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 1. – С. 101–103.
27. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика: проблеми та перспективи : [монографія] / В. Ю. Степанов. – Х., 2011. – 548 с.
28. Цимбалюк В. С. Кодифікація інформаційного законодавства України : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. С. Цимбалюк. – Х., 2013. – 38 с.
29. Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики) : [моногр.] / В. С. Цимбалюк. – К. : Освіта України, 2010. – 388 с.
30. Цимбалюк В. С. Інформаційне право : концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства / В. С. Цимбалюк. – К. : Освіта України, 2011. – 426 с.
31. Цимбалюк В. С. Методологічні аспекти щодо державної політики кодифікації інформаційного законодавства. / В. С. Цимбалюк // Становлення інформаційного суспільства в Україні: економіко-правовий аспект : матеріали наук.-практ. круглого столу (12 трав. 2011 р.). – Ірпінь, 2011. – С. 226–230.
32. Цимбалюк В. С. Методологія інформаційного права як комплексної галузі юридичної науки (засадничі, принципів положення) / В. С. Цимбалюк // Правова інформатика. – 2007. – № 3 (15). – С. 40–51.
33. Колбеч Г. К. Політика : [навч. посібник] / Г. К. Колбеч. – У. : Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 127 с.
34. Сопілко І. М. Особливості тлумачення окремих термінів інформаційного права / І. М. Сопілко // Юридична Україна. – 2013. – № 12 (132). – С. 27–31.
35. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика: мета та теоретичні засади реалізації / В. Ю. Степанов // Держава та регіони. – 2011. – № 2. – С. 60–63.
36. Татарникова К. Г. Кодифікація законодавства України про інформацію : дис. ... канд. юрид. наук ; спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право; інформаційне право» / К. Г. Татарникова. – К., 2014. – 212 с.

37. Дубов Д. Підходи до формування тезауруса у сфері кібербезпеки // Політичний менеджмент. – 2010. – № 5. – С. 19–30.

38. Сопілко І. Особливості тлумачення окремих термінів інформаційного права / І. Сопілко // Юридична Україна. – 2013. – № 12. – С. 27–31.

39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.aip.ua/2013/11/16/502385.

40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cyberguerilla.org/blog/?p=16409.

41. Про Службу зовнішньої розвідки : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 8. – Ст. 94.

42. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : [монографія] / За заг. ред. О. М. Бандурки. – Х. : УВС, 2000. – 368 с.

43. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяль-

ності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес фінансове право інформаційне право» / І. В. Арістова. – Х., 2002. – 39 с.

44. Фурашев В. М. Питання законодавчого визначення понятійно-категорійного апарату у сфері інформаційної безпеки / В. М. Фурашев // Інформація і право. – 2012. – № 1(4). – С. 46–55.

45. Брижко В. М. Домінанта праворозуміння та основ понятійно-категоріального апарату інформаційного права / В. М. Брижко // Інформація і право. – 2010. – № 3 (3). – С. 5–17.

46. Судоргин О. А. Информационная политика в информационном обществе: тавтология или смысловая детерминант / О. А. Судоргин // Власть. – 2008. – № 9. – С. 20–25.

УДК 243.9:351

А. Коровайко,

аспірант кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Діяльність у галузі закордонних справ як об'єкт державного управління здійснює вплив на всі сфери суспільних відносин і вимагає системної законотворчої та виконавчої роботи в міжгалузевому форматі, потребує як ефективного правового регулювання, так й ефективної системи державного управління для розподілу повноважень, компетенції та функцій органів виконавчої влади на всіх рівнях, формування основних форм і методів діяльності центральних органів виконавчої влади для результативного впливу на суспільні відносини в галузі закордонних справ. У досягненні цієї мети, а також забезпеченні відповід-

ного здійснення зовнішньої політики держави вагомую роль відіграє Кабінет Міністрів України.

Особливості організації й діяльності Кабінету Міністрів України досліджувалися багатьма видатними вченими, серед яких Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, Ю. Барабаш, Д. Величко, В. Гладенко, В. Гошовський, А. Гулієв, Д. Задихайло, В. Іващенко та інші. Більшість їх робіт охоплюють загальні аспекти правового статусу й функціонування вищого органу влади. Метою цієї статті є всебічне вивчення й аналіз ролі і значення Кабінету Міністрів України в забезпеченні зовнішньої політики, дослідження організаційних і правових

